

Zygmunt LITWIŃCZUK

70-lecie urodzin prof. dr. hab. Zygmunta Surdackiego

70th Birthday of Professor Zygmunt Surdacki

Profesor zwyczajny doktor habilitowany Zygmunt Surdacki urodził się 6 września 1923 r. w Urzędowie (woj. lubelskie). Po ukończeniu szkoły powszechnej w Urzędowie uczęszczał w latach 1937–1939 do Średniej Szkoły Rolniczo-Leśnej w Żyrowicach, w której naukę przerwała mu II wojna światowa. Podczas okupacji pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym. Brał czynny udział w pracach konspiracyjnych, najpierw w ZWZ, później w AK, a następnie w BCh. W bezpośredniej walce z Niemcami brał udział w akcji „Burza” w miejscowościach Wyżnianka, Dzierzkowice i Urzędów.

Po wyzwoleniu pracował jako pomocnik administratora Ośrodka Rolniczego w Pszczelnej Woli koło Lublina i tam w Liceum Rolniczo-Pszczelarskim uzyskał świadectwo dojrzałości. W latach 1946–1950 studiował na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie uzyskał stopień inżyniera-magistra rolnictwa. Jeszcze jako student, w r. 1949, został zatrudniony w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt UMCS w Lublinie, gdzie pracował dwa lata.

W latach 1950–1952 pod kierunkiem naukowym profesora Zdzisława Zabielskiego rozpoczął prace genetyczno-hodowlane nad świniami rasy gołębskiej, później nazwanej puławską.

W latach 1952–1973 pracował w Zakładzie Doświadczalnym Końskowola, należącym do Instytutu Zootechniki, który następnie został przemianowany na Rolniczy Rejonowy Zakład Doświadczalny. Jako pracownik naukowy pracował początkowo pod kierunkiem profesora Zdzisława Zabielskiego, później natomiast samodzielnie, kierując pracami doświadczalnymi i hodowlanymi nad świniami rasy puławskiej. Rezultatem 21-letniej pracy w tym zakresie było wyhodowanie nowego typu użytkowego świń rasy puławskiej, cechującej się plennością, dużym i szybkim tempem wzrostu, dużą mięsnością oraz dobrą

zdrowotnością wynikającą z przystosowania zwierząt do środowiska przyrodniczego. Świnie tej rasy obecnie są chowane w województwach lubelskim, radomskim i siedleckim.

Stopień naukowy doktora nauk rolniczych uzyskał w r. 1966 w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu na podstawie pracy pt. *Stan hodowli i charakterystyka pogłowia świń rasy puławskiej*. Stopień naukowy doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie zootechniki otrzymał na Wydziale Zootechnicznym Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie na podstawie rozprawy pt. *Przydatność świń wielkich białych polskich i puławskich do produkcji brojlerów (porkerów)*.

Podczas pracy w Zakładzie Doświadczalnym w Końskowoli kierował hodowlaną i doświadczalną fermą świń. Wykonał szereg prac naukowo-badawczych z zakresu mikroklimatu pomieszczeń, odchovu i dokarmiania prosiąt, zastosowania w żywieniu świń nowych pasz jak: siloryb i trociny z orzecha coroso, dyni oleistej, buraków cukrowych oraz metod żywienia loch i młodzięży hodowlanej. W latach 1956–1957 brał udział przy opracowywaniu dawek pokarmowych dla świń w *Krajowych normach żywienia zwierząt gospodarskich* – PWRiL, Warszawa 1957. Poza pracą hodowlano-genetyczną i doświadczalnictwem zootechnicznym prowadził systematycznie wykłady i ćwiczenia na kursach kształcących dla inspektorów doradztwa rolniczego, nauczycieli szkół rolniczych, służby rolnej różnych szczebli i producentów-rolników z gospodarstw indywidualnych, państwowych i spółdzielczych. W latach 1960–1973 brał czynny udział w pracach Komisji do spraw Hodowli Trzody Chlewnej przy Ministrze Rolnictwa.

W r. 1973 został powołany przez Radę Wydziału Zootechnicznego Akademii Rolniczej w Lublinie do pracy naukowo-dydaktycznej w Instytucie Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej. W r. 1975 został mianowany docentem, a w r. 1976 objął kierownictwo Zakładu Hodowli Trzody Chlewnej, którym kierował do r. 1993.

Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk rolniczych otrzymał w r. 1984, a profesora zwyczajnego – 15 VI 1990 r.

Profesor Zygmunt Surdacki podczas pracy w Akademii Rolniczej prowadził wykłady dla studentów studiów stacjonarnych i zaocznych. Pod jego kierunkiem 124 studentów wykonało prace dyplomowe na stopień magistra zootechnika. Był promotorem czterech ukończonych przewodów doktorskich, a jedna praca jest jeszcze w trakcie realizacji. Był recenzentem dziesięciu prac doktorskich, sześciu prac habilitacyjnych. Wykonał ocenę dorobku naukowego dwóch docentów doktorów habilitowanych do wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego. Był recenzentem dwóch prac habilitacyjnych dla Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do spraw Kadr Naukowych oraz 22 prac naukowo-badawczych przeznaczonych do druku w wydawnictwach naukowych. Prowadził seminaria dla młodej kadry naukowej, przekazując jej wiedzę teoretyczną i praktyczną zdobytą w 43-letniej pracy zawodowej – hodowlanej,

gospodarczej i doświadczalnej z zakresu zootechniki. W latach 1978–1985 był członkiem Zespołu Dydaktycznego Studiów Zootechnicznych przy Ministrze Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Kierował dziesięcioma tematami naukowo-badawczymi i dwunastoma tematami z badań własnych uczelni. Jest członkiem kilku towarzystw naukowych. Brał udział w kilkunastu krajowych konferencjach naukowych, referując aktualne zagadnienia naukowo-badawcze. Prowadził wykłady na szkoleniach inspektorów specjalistycznych w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego: w Końskowoli, Sitnie, Rejowcu, Mokoszyń i Boguchwale.

Kontynuując zapoczątkowane przez profesora Jana Nozdryn-Płotnickiego badania w Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym w Uhrusku doprowadził do wyhodowania z prymitywnych świń nadbużańskich populację wysokopłodnych i mięsnych świń zwisłouchych, szczególnie przydatnych do chowu w nadbużańskich terenach województw chełmskiego, zamojskiego i bialsko-podlaskiego.

Prof. Z. Surdacki podjął się opracowania programu genetycznego do utworzenia ośmiogrupowego centrum hodowlanego świń rasy puławskiej w województwie lubelskim. Według tego programu mgr A. Doroszuk wyhodował osiem grup knurów, które pozwoliły w r. 1978 na utworzenie centrum świni puławskiej. Przeprowadził również gruntowe badania nad zachowaniem się loch podczas porodu i karmienia oraz zachowaniem się prosiąt ssących do czasu odłączenia. Badania te wykazały, jak należy opiekować się lochami i prosiętami, aby można było uzyskiwać najlepsze efekty produkcyjne. Jako jedyny w Polsce podjął wieloletnie obserwacje, a następnie przeprowadził ścisłe badania nad problemem zjadania łożyska po porodzie przez lochy. Wykazano w nich, że około 25% loch rasy p.b.z. zjada łożysko i że płodność tych loch jest o 8,2% wyższa od pozostałych w fermie. Odchów prosiąt jest wyższy o około 6%. Wyższa jest również masa miotu przy urodzeniu i odsadzeniu, a okres od odsadzenia prosiąt do zapłodnienia jest o 15 dni krótszy od pozostałych loch. Badania te zostały zakończone wnioskiem, że zjadanie łożyska po porodzie jest naturalnym zjawiskiem wielu ssaków, w tym również świń i nie należy im w tym przeszkadzać. W wyniku wieloletniej obserwacji w praktyce hodowlanej, a następnie w ścisłym doświadczeniu prof. Z. Surdacki wykazał, że stosowanie gleby torfowej do dokarmiania prosiąt ssących daje bardzo dobre rezultaty. Prosięta otrzymujące glebę torfową są zdrowe i mają większe przyrosty od prosiąt kontrolnych. Prawdopodobnie, zdaniem Autora, w glebie torfowej znajdują się substancje biologicznie czynne o dużym znaczeniu dla zdrowia i wzrostu świń, których jak dotąd nie jesteśmy w stanie dostarczyć w paszach. Stosowanie gleby torfowej pozwala również na przybliżenie zwierząt do natury.

W latach osiemdziesiątych prof. Z. Surdacki przeprowadził cykl badań nad wykorzystaniem knurków bez kastracji do produkcji mięsa. Badania wykazały, że knurki szybciej rosną niż kastraty i loszki, że o 17% mniej zużywają paszy na przyrost 1 kg masy ciała, a w tuszy zawierają o 8,5% więcej mięsa i o 17% mniej tłuszczu niż kastraty. Autor uważa, że najwyższy już czas, aby za przykładem

wielu krajów zachodnich tuczyć i ubijać knurki. Stwierdzono, że tylko u 5% osobników w mięsie występował swoisty zapach płciowy, nie czyniąc go nieprzydatnym do konsumpcji. Zdaniem prof. Z. Surdackiego w tuczu knurków tkwi duża rezerwa produkcyjna, która powinna być wykorzystana w Polsce.

W innym cyklu prac Autor wykazał, że w fermach produkcyjnych świń około 20% prosiąt o obniżonej masie ciała odłącza się od loch. W kraju stanowi to około 3,5 mln sztuk. W badaniach zespołu prof. Z. Surdackiego opracowano metodę żywienia takich prosiąt do masy około 25 kg, od której można już rozpocząć tucz. Uratowanie owych prosiąt od śmierci i przyspieszenie ich wzrostu pozwala na zwiększenie produktywności tuczników w kraju.

W ciągu ostatnich 14 lat Autor prowadził systematyczne badania nad towarowym krzyżowaniem świń ras utrzymywanych w regionie środkowo-wschodniej Polski z rasami importowanymi, tzn. hampshire i düroc. Badania te wykazały, że świnię rasy puławskiej bardzo dobrze nadają się do krzyżowania produkcyjnego z rasą wielką białą polską, z polską białą zwisłouchą oraz z rasami hampshire i düroc. Krzyżowanie tych ras w różnych kombinacjach pozwala na poprawę użytkowości rozplodowej loch i na zwiększenie mięsności tuczników przy zmniejszonym zużyciu paszy na przyrost 1 kg masy ciała.

Pod kierunkiem prof. Z. Surdackiego przeprowadzono badania terenowe w trzech województwach: chełmskim, lubelskim i zamojskim nad stanem i wyposażeniem punktów kopulacyjnych oraz użytkowaniem knurów. Stwierdzono w nich, że w r. 1991 na terenie województw było od 30% do 50% (zależnie od województwa) mniej knurów licencjonowanych niż w latach poprzednich, przy jednocześnie większej liczbie loch, prosiąt i tuczników. Z owych badań wynika, że znaczna liczba loch jest kryta tzw. dzikimi knurami. Jest to bardzo niebezpieczne zjawisko, które prowadzi do degradacji dotychczasowego poziomu produkcji żywca wieprzowego.

Bardzo interesujące są prace prof. Z. Surdackiego dotyczące zagadnień historii udomowienia, chowu i hodowli świń oraz stosunków łączących człowieka w różnych kulturach z tym tak wielce pożytecznym zwierzęciem. Zagadnienia te zostały podane w kilku publikacjach (w tym w jednej w języku rosyjskim).

W ostatnich dwóch latach pod kierunkiem prof. Z. Surdackiego rozpoczęto badania nad określeniem procentu mięsa i tłuszczu u żywych tuczników produkowanych na Lubelszczyźnie.

Podczas swej pracy produkcyjnej, naukowo-badawczej i dydaktycznej prof. Z. Surdacki opublikował 270 prac na różnym poziomie, w tym 60 prac oryginalnych naukowo-badawczych, 2 podręczniki, 198 artykułów naukowych i 10 instrukcji wdrożeniowych. Ponadto wykonał kilkanaście ekspertyz naukowych dla instytucji gospodarczych i sądów wojewódzkich.

W całej swej 43-letniej pracy zawodowej profesor Zygmunt Surdacki zajmował się działalnością naukową, której głównym celem było szerzenie wiedzy rolniczej, dającej zawsze podstawy do zwiększenia produkcji rolniczej i jej opłacalności.